

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 2.

У Новом Саду, 30. јануара 1911.

Год. IV.

САДРЖАЈ: Наш организован рад. — Месна школека управа. — Педагошки завети Л. Н. Толстоја. — Постанак Школ. Уредбе од 1872. год. — Земљопие у основној школи. — Ново стање срп. школа у Турекој царевини — Учитељство: Удате учитељице. — Практичне обраде: Сова, лекција из природописа. — Белешке.

Наш организован рад.

После одржане митрополијске учитељске скупштине, најпреча нам је дужност, да порадимо, како би се онде донесени закључци остварили. Оно што стоји до нас, ваља сами, без ичије помоћи да изведемо — остваримо, а што се тек уз помоћ туђу извести може, то ће у своје време, бити и учињено, јер данас, хвала Богу, сав народ — изузев једну шаку умних патуљака чврсто је убеђен, у праведну ствар својих учитеља. Народ који се не да завести лагањем и обманама — а таког народа има још — разуме своје учитеље. Види народ, да најновији покрет учитеља, ради остварења нове напредне школ. уредбе, потиче ли из бриге за опстанак школâ. Наравна је ствар, да та уредба, мора у првом реду, бити у оном духу склопљена, какав је данас просветни правац у свију напредних народа, а у другом реду, мора рачунати са спољним приликама, у којима се и школа и душа ове: учитељство налази.

Да ово, она неколицина заведених учитеља узимају на ум, не би онако да искрено кажем: непаметно и неистинито тврдила, „да ми новом школ. уредбом, отимамо народу права.“

Сва је срећа, што то сваки свеснији Србин не верује, па стога и ми, тој залуталој браћи нашој, не можемо веровати да свесно чине, све што чине и што су покушавали на учитељској скупштини, него их сматрамо за хипнотисане, а буђење њихово из тог стања биће по њих доба тешка кајања.

Но, о томе по томе, а сад да пређемо, на ствар. Ми учитељи, српски народни вероисповедни учитељи, стојимо у народу, као војници његови, на мртвој стражи. Позив је наш, да очувамо све оно, што народ чини народом. Па је ли онда замерити, кад из нашега кола, из нас самих пођу нове идеје и нови путеви, за чврсто одржање наше, а још више за прикупљање нових снага; одмене наше.

Учитељство је јасно и чисто запазило да је оно најпозваније, да баш у том правцу и поради, те је свесно, да ће у том послу тек тако успети, ако на прво место стави своју организацију, на чврст и сигуран темељ.

Без чврсте организације, без једнодушног и сложног сагласног рада, нас самих, не да се ни замислити остварење идеја нове напредне школ. уредбе.

Учитељство је ради тога на митропол. збору, једногласно решило, да се окупи око јединог свог органа „Школског Гласника“, који уређује друг Ђока Михајловић, учитељ новосадски.

Наш учитељски лист, потпомогнут обилном претплатом, а још обилнијом сарадњом, **уздићи ће се високо и широм српског света јављати „да учитељи нису они, који отимају право народу, него да су учитељи баш они, који чувају најсветије право народно: школу и просвету!“**

Лист ће тај, тумачити рођене мисли наше, а те мисли, наћиће топла одзива у срцу рођеног нам народа. „Школски Гласник“ би имао и на даље продужити

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

свој досадашњи честити рад: Чврсто би стајао на браничу свега, што је право и поштено.

Ваљаном сарадњом и обилном претплатом, могао би „Школ. Гласник“ по времену, излазити више пута, те тиме сигурнију и бржу помоћ, где затреба давати. Од митрополијског збора ево је прошло већ подоста времена, а ми о овом најважнијем послу не проговорисмо. Да богме, да су ту осим школских дужности и дужности појачке за време прошлих празника, па и попис народа и т. д. Али сад, кад је све то прешло, ваља да порадимо, на остварењу тога најпречег задатка.

Или: зар се може учитељско — праведно питање бољим и пречим и сигурнијим путем извести, него путем добро организованог рада.

Удруженим силама, а свесним радом може се све, а не удружени нећемо учинити ништа.

Стога без одлагања, ваља да се сви председници управних одбора учитељских среских зборова, са бар по једним одборником, ради те ствари, састану на договор, те да о томе питању за ускршње зборове, изнесу готов нацрт који би по томе, био обвезан за све учитеље ове митрополије. Па оног, који неће у заједницу браће своје, који ради намерно против браће своје, изнети пред учитељство да се зна који су то учитељи који руже најсветије идеале учитељске и помажу рушење напретка школина, напретка народне просвете и боље и сретније будућности народне.

У то име, на посао браћо председници, не часите часа, јер време лети.

Ж. Алексић.

Месна школска управа.

(Свршетак.)

Славни педагози рекли су: учитељ је душа школе, а управитељ душа учитеља. Какав учитељ, онака и школа. А од доброг управитеља много зависи и доброта школе и учитеља. Управитељ треба да упућује, улева воље и љубави

у своје колеге за узвишени им позив, да одржава међусобну слогу, без које ни успешног рада не може бити. Он треба да даје правац унутарњем животу школе. Но не мање је важна и спољна управа школе. Управитељ је представник школе и учитељства и према властима и према грађанима. Он је у првом реду позван да заступа интересе школе и према често застарелим назорима многих, који требају да принесу материјалне жртве на олтар просвете, да би се школа могла подићи на онај ниво, како би најбоље требала да заступа просветне интересе. Он — и ако није власт — али треба да је тактичан извршиоц власти и са звањем му скопчаних права и дужности. Треба да одржава равнотежу између учитељства, даље овог и грађанског, често неумесног појимања школе и њене задаће; евентуалног хрђавог расположења. Па често и разне размирице у склад да доведе и предупреди штетне последице њене по саму наставу, углед школе и учитељства. Управитељ ваља да је искрен пријатељ својих колега, поверене му школе, а прави заступник интереса поверене му деце и њихових родитеља и т. д.

Да би свима захтевима и дужностима својски могао одговорити, управитељ мора бити потпуно слободан човек, а не под упливом евентуално чијих личних интереса. А за то му је у првом реду безусловно потребна сталност, јер само ће стално намештени управитељ моћи достојно одговорити својој узвишеној, тако рећи идеалној, али и врло тешкој задаћи. Не сме се изгубити из вида, да управитељство није само звање, него уједно и позив.

Сваки посао захтева правог човека и праве воље, а у сваки посао ваља човек да се и уживи, ако хоће да га из земље добро и тачно отправљати може. Али питам: какве воље може имати управитељ за све своје послове, кад је свестан, да ће после 3—6 година бити смењен, да своје идеје неостварене, тек у повоју, већ сахранити мора, сав свој посао другом предати, да га овај можда промене, други правац му даде, а често и уништи. Ту праве воље бити не може.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Као што је он привремен и подвргнут ђуди извесних, тако ће му и посао бити без воље вршен, за њега се загрејати и у њега неће моћи унети живота, те тако ће бити непотпун, неозбиљан, а зависиће и бити управљан од разних ђуди. Такав управитељ биће само званичник. Сви пак знамо, како је тешко и један корак направити у напред на школском пољу. Колико времена и борбе потребује и један агилан човек и одлучан учитељ док загреје духове за школу и напредак њезин. Па ако је неком и пошло нешто за руком у корист напретка школе, већ и започето дело често ће морати напустити, јер својим господарима и њиховим ђудима није уговео. Стварно и трајно нешто створити нити ће моћи, нити ће имати воље и времена, јер ће у првом реду морати служити својим господарима, а поред тога увек бити приправан, кад други ветар духне, да своје место другом уступи. Та промена сметаће и угледу му код народа; чим види да управитељску дужност врши час један час други, постаће им обично и неозбиљно. Ко пак познаје дух масе народа, схватиће лако, да реч оваког управитеља неће имати ону важност, коју треба да има. У таквом врењу и грозничавом стању биће сваковрсних зађевица, а најмање добре управе, што ће школа највећма осетити. Па и администрација школска захтева сталног човека, јер који се већ уживео у њу, лакше, брже и тачније ће бити кадар све обавити, него честе новајлије, који ће се код сваког појединог посла морати прво мучити па ипак нешто и хрђаво спровести.

Да пређемо сад на избор или постављање управитеља. Неки су зато, да управитеља ваља да бира мес. учитељски збор. Но то би био уникум. Та ни једне установе нема, да чиновништво само бира или поставља себи надзор. Ма како тумачили делокруг управитеља он ипак врши одговорни надзор и извршиоц је власти. Па како онда може он и зависити од оних, над којима треба да врши надзор. И опет велим, то само идеално може бити лепо, а у пракси,

по напредак школе, кобно. Већина на митроп. збору ма како да сам готов лепо тумачити становиште јој, ипак морам да посумњам, да је хтела лутку управитеља, који ће од милости колега зависити, бити немоћан за сваки озбиљан рад; а под фирмом његовом свако ће моћи радити, што му је воља. Таке управе, уверен сам, да се ни један озбиљан учитељ, ни уз награду, неће примити. А ако се, под моралним притиском неки и приме, мораће брзо подлећи и једном несавесном учитељу или немпрне природе колезу. Разним интригама доћи ће до управе баш онај, који ће можда баш најмање бити позван да заузме то важно место. Какве последице повлачи ово за собом, није потребно даље разлагати.

Али кад се већ усвојила периодичност у постављању управе, то се свакако зато учинило, јер смо уверени, да смо сви способни за управу, и да треба сви наизменце да уживамо и награду, која ће за исту бити одређена. Па да видимо у пракси тај избор. У једној општини има 4—5 учитеља. Ко да буде управитељ? Гласаће се. Код првог гласања добије сваки по један глас. Тако и други и трећи пут и увек. Па шта сад?! Да би дошли до управе, морали би прибећи папском избору т. ј. у мрачну собу с њима и патити их глађу, док избор не обаве. Дакле није ли тај начин избора илузоран. А где су тек силне зађевице, које би се услед тога породиле.

Други заступају мишљење, да би требало по старом узусу „право народу“, да скупштина бира управитеља; но ово није усвојено и ако је правилније, него оно прво, али боље ни мало. Кад би се управитељ бирао на 3—6 година, правиле би се у општини још веће и чешће трзавице. А како се код нас ради са партајског гледишта, имали би част г. г. управитељи, да врло често, па чак и пре истека мандата напуштају своја места, јер чим би изгубио партају т. ј. већину у скупштини, постао би и у свом звању ништаван и предмет подемеха и са најмудријим његовим предлозима, наредбама и упутствима. Таки управитељ не би могао заступати ни школе, ни

општинске интересе, јер би му сад претила опасност са две стране, и од учитеља и од скупштине. Управитељ би опет био немоћна лутка у туђим рукама. А така нам је управа по све непотребна. Наше школе остале би тако и надаље пасторчад, поверена нези маћехине руке.

Уверен сам, да ће законодавац, у своје време, добро проучити питање школске управе и ставити се на модерно становиште напредније педагогије, и неће се дати завести никаквим партијским сугестијама.

Зато по примеру осталих просвећених народа одлучно тражимо:

1. Сталну управу, која ће једино кадра бити заступати интересе школе и просвете.

2. Постављање управитеља да врши епарх. школ. одбор на предлог свога референта, а по саслушању мишљења месног учитељског збора и месног школ. одбора, с тим ограничењем, да се учитељи испод 5 год. службе на 2 године, а учитељи од 5—10 год. службе на 1 годину постављају прво у приватном својству. А након 1, односно 2 годишњег успешног рада, постају сталним. Учитељи пак преко 10 год. ревносне службе постављају се одмах у сталном својству.

Овим начином би, кад већ немамо надзорничког звања, и епарх. школ. референт имао више моралног утицаја на школ. управитеља, који би требало, да је донекле, као његов експонент.

Изнео сам у кратко своје размишљање и уверење у питању школ. управе из чисте љубави и у корист напретка наше узданице, миле нам школе народне, а у намери, да побудим и друге заинтересоване кругове на размишљање у погледу овог важног питања. П.

Педагошки завети

Лава Николајевића Толстоја.

(Свршетак).

Прави педагози слегали су и слегаће раменима: шта се још може говорити са човеком, који одриче право

васпитавања? Но какво васпитање одриче он? Оно, које се своди к принципу: стварати од других људи оно, што ми хоћемо. Толстој није против утицаја, упуштава, него против дотичног, потпуно ненормалног карактера упуштава. Има захтева, које диктује живот — и они су законити, Има захтева, које одређују особине дечје природе, — и ти су захтеви такође законити. Али има захтева, који су створили измишље ни програми, списи или традиционални шаблони, захтеви школе, која је одвојена од живота. Изопачавати дечју природу на основи тих захтева — чему се своди шаблонско васпитање — незаконито је, и против таквог изопачавања, против отуђивања деце од живота, угњетавања њихове природе свима силама и протестује Толстој. Такво васпитање не ствара дете бољим, већ горим, „Треба само погледати једно исто дете, код куће, на улици, или у школи, — па ћете запазити час живахно, радознало биће, са осмејком на очима и уснама, које у свему тражи поуке, како је радосно што јасно и чисто исказује своје мисли својим језиком, час ћете запазити намучено, погурено биће, са изразима суетности и умора, страха и досаде, које само уснама понавља туђе речи туђим језиком, — биће чија се душа, као пуж, увукла у свој кућерак. Треба само посматрати та два стања, па онда решити, које је од њих подесније за дете.“

Удаљена од живота школа не развија саморадњу у деце, не шири, већ принижава његове више способности, јер она не одговара његовим интересима. „Свако учење треба да је само одговор на питање, које покреће живот. Но школа не само што не изазива (непокреће) питања, него чак и не одговара на она, која изазива живот. Она стално одговара на једна иста питања, која је пре неколико векова поставило човечанство, а не дечја природа, која са тим питањима нема ничега заједничког.“ Школа не треба да бега и да се склања од живота, већ да пажљиво прати и испуњава све захтеве живота. Исто тако она не треба сву децу да меће под један шаблон, већ

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

да опрезно води бригу о особинама дечје природе. Готово на пб века пре појаве експерименталне педагогије, Толстој се потпуно изражавао у њеном духу: „Школа, чини нам се, треба да је и оруђе за образовање а уједно и оруђе за огледе над младим поколењем, која увек даје нове закључке. Тек кад оглед буде основ школе, тек кад свака школа буде, тако рећи, педагошка лабораторија, онда тек школа неће заостајати иза општег прогреса, и онда ће оглед моћи да постави чврст темељ науке образовања.“

Изопачавање дечје природе страшно је болело Толстоја, јер је он дечју природу високо уздизао. Може бити, он и идеалише дете, да би га видео бољим, чистијим, но што је у ствари, но тамо где сви заборављају на ону лепоту и чистоту, на којима почивају дечја права која Толстој заступа, тамо је ово преувеличавање потпуно разумљиво. Потребно је да се јасније, светлије оцрта та лепота и чистота, коју газе, коју сакате по своме подобију људи, који су је давно заборавили. „Дете је, вели Толстој, у свима вековима и у свих људи представљано као идеал невиности безгрешности, добра, правде и лепоте. „Човек се рађа савршен“, — јесте велика реч Русовљева, и реч та, као камен, остаће тврда и истинита. Кад се роди, човек представља собом праслику хармоније, правде, лепоте и добра.“

У деце је огромна резерва снаге (моћи) и енергије. Припазите на те моћи, дајте им пристојан излаз, напојте ону жеђ за знањем, која је у деце, објасните себи њихова питања и одговорите на њих, оставите им слободу развијања. И млада клица развиће се у горостасно дрво, а не у закржљану биљку, која се жалосно простире по земљи.

То слободно развијање најбоље снаге човечје, Толстој назива образовање и његово плодотворно утицање претпоставља изопаченом утицају „васпитања“. Заједно са образовањем, са саопштавањем знања доћи ће право васпитање, васпитање у правом смислу те речи. За васпитни утицај, по мишљењу Толстоја, не

треба бирати неке нарочите науке. Волите науку сами, па ће је заволети и ваши ученици, и у тој љубави на науци — налази се најбољи васпитни елеменат њен. „Наука је наука и ништа не носи у себи. Васпитни, пак елеменат лежи у предавању наука, у љубави учитеља ка својој науци и у љубезном саопштавању њеном, у односу учитеља према ученику. Хоћеш ли науком да васпитаваш ученике, воли своју науку и знај је, па ће ученици заволети и тебе, и науку, и ти ћеш их васпитати, но ако сам не волиш науку, онда ма колико гонно ученике да уче, наука неће произвести васпитни утицај.“

Волите науку, коју предајете деци, и волите децу, помажите дивној лепоти њихове душе да се расцвета — то је главни педагошки завет Толстојев. Са дирљивом љубављу, са неопшаним одушевљењем он говори о покушајима дечје стваралачке моћи, о буђењу дечјег мишљења. Ви гледате ту децу, па заједно с Толстојем опрезно подижете копрену над тајнама њихове душе и с поштовањем, као на светињу, гледате на откривену лепоту, коју дотле нисте видели. И вама бива и тешко и стидно, што сте могли да уништите ту лепоту, што је од вашег неунутног додира могло пропасти више нежних бића.

И ако та тешкоћа и тај стид остану до века, ако они пређу у ватрену и нежну љубав према деци, у умење да у души дечјој читамо њихову корист, у способност да помажемо самостални развитак особина дечјих, — онда је велики старац постао и наш учитељ, као што је постао учитељ свима, којима је разбудило савест, у којима је изазвао тежњу ка новом, бољем животу.

Београд.

С руског превео

Свет. С. Поповић, учитељ.

„Скоро сва школека питања су учитељска питања. Према томе од решења ових питања зависи шта ће нам дати целокупан школеки рад.“ **Helle.**

Постанак „Школске Уредбе“ од 1872. год.

— Прилог раду српске омладине на просветном пољу. —

(Наставак.)

ЧЕТВРТИ ДЕО:

О вишој девојачкој школи са учитељичком школом.

§ 178. За више образовање Српкиња уопште и стручно изражавање за учитељке основних школа, подиже се за сада једна срб. народна виша девојачка школа са учитељичком школом у Новом Саду.

§ 179. Учевни течај у овој вишој девојачкој школи траје за 4 школ. године, које служе за вишеобразовање Српкиња, а на то се настављају две године за стручно изражавање за учитељице срб. нар. основних школа.

§ 180. Ученице које хоће да буду примљене у први разред више девојачке школе морају имати најмање 10 година и да су било приватно било јавно с добрим успехом походиле основну школу најмање четир године дана, или положили пријемни испит из наука, што су прописане за основне народне школе.

§ 181. Ученице, које хоће да буду примљене у први разред учитељске школе те да се спреме за српске учитељке, морају имати најмање 15 година и положити пријемни испит у оном обиму, који буде прописан нарочитом наредбом главне управе срб. нар. школа.

§ 182. Учевни обвезни предмети више девојачке школе јесу:

1. Наука хришћанска. 2. Српски језик. 3. Земљопис. 4. Повесница домовине и повесница српског народа. 5. Природопис и природословље с обзиром на женско занимање. 6. Математика. 7. Наука о држању куће. 8. Наука о чувању здравља и неге у болести. 9. Наука о неговању и васпитању деце. 10. Естетика. 11. Краснопис и цртање. 12. Музика. 13. Певање. 14. Ручни женски рад. 15. Гимнастика.

Као необвезни предмети: страни језици.

§ 183. Обвезни учевни предмети у петом и шестом разреду учитељске школе јесу: 1. Наука хришћанска. 2. Педагогика, дидактика и наука о устројству народних школа. 3. Повесница педагогије. 4. Методика са практичним вежбањем у месним женским школама. 5. Дијететика. 6. Српски језик. 7. Немачки језик. 8. Словенски језик. 9. Земљопис. 10.

Повесница отаџбине и повесница српског народа. 11. Наука о земаљском уставу. 12. Природопис и природословље с обзиром на женско занимање. 13. Математика. 14. Појање и певање. 15. Женска ђимнастика. 16. Наука о држању куће. 17. Женски ручни радови.

§ 184. Опредељења §§ 149, 150, 151, 152, 153, у смотрењу учевног плана, учевног распореда школске године, и испита за учитељску школу важе и за ову вишу девојачку школу.

§ 185. На вишој женској школи делају два редовна професора од којих је један управитељ, даље једна редовна учитељка и потребни број помоћника и помоћница.

§ 186. Опредељења §§ 156, 157, у смотрењу управитеља и учитеља, учитељке и помоћница и помоћника за учитељску школу важе и за ову вишу женску школу.

§ 187. Плата је редовна учитеља више женске школе 1000 ф. а редовне учитељке 800 ф. годишње 10 % у име стана, управитељу 200 ф. више у име управе. После сваких пуних пет година службе годишња повишица од 100 ф. а после 30 год. службе мировина у износу постигнуте плате.

§ 188. Плата је помоћника и помоћница више женске школе 60 ф. годишње за сваки недељни час предавања.

§ 189. Опредељења §§ 160, 161, 162, о попуњењу учитељских и помоћничких места наименовању управитеља, учитељском збору у статуту важи за ову вишу женску школу.

§ 190. За подржавање ове више девојачке школе има се образовати један особити фонд. Докле тај фонд не буде у стању подмиривати редовне трошкове на издржавање те више девојачке школе, издржавање се иста из клирик. школ. фонда.

Када пак општина изкаже да је фонд довољан на издржавање више девојачке школе подмиривање се само трошкови учитељске школе из клир. школ. фонда.

§ 191. За оснивање књижнице и учевних средстава ове више женске школе одређује се у почетку 1000 ф. из клир. школског фонда.

§ 192. За изражавање редовне учитељке ове више женске школе одређује се једна стална стипендија од 600 ф.

§ 193. Главна управа срб. нар. школа вршиће свој надзор над овом вишом женском

школом преко управљајућег одбора ове више женске школе.

§ 194. Управљајући одбор састоји се из седам женских чланова, које школска општина глав. управи за именовање предлаже.

Делокруг овог управљ. одбора одредиће нарочито упуство глав. управе срб. нар. школа.

§ 195. Седницама управљајућег одбора присуствује увек управитељ више девојачке школе са саветујућим гласом остале професоре може управ. одбор по потреби у своје седнице позвати.

Звање је ово почасно и врши се бесплатно.

§ 196. Мировине учитеља учитељске школе важе и за ову вишу женску школу.

ПЕТИ ДЕО:

О српс. гимназијама.

§ 197. У опсегу срб. патријаршије и митрополије две су сада српске гимназије са самосталном управом, над којима срб. нар. сабор право надзора извршује и одношаје уређује наиме гимназија Н. Садска и Карловачка.

§ 198. Гимназијама тим рукују и управљају по припадајућем им праву дотични патронати.

§ 199. Чланови патроната јесу: једни стални а други изборни.

Стални су чланови: архијепископ и митрополит карлов. и патријарх српски а за Н. Садску гимназију још и епископ бачки.

Изборни чланови патроната су они, које дотична српска црк. правосл. општина у епископској писма изабере.

§ 200. Изборних чланова има патронат 8 и то двојицу свештеничког, а 6 световн. реда.

§ 201. Изборни патрони бирају се само на време, и то, на време за које троје мандат дотичног општинског преставништва.

После тога времена бирају се наново патрони, ненекључујући при том да могу опет они исти изабрани бити, који су били.

§ 202. Тело професорско на гимн. Н. Садској и Карловачкој састојеће се из управитеља правих професора, суплената и узгредних учитеља — сачињава један уд у целом саставу гимназијском.

Професорско тело укупно као и поједини чланови тога, имају права и дужности како наспрам претпостављене власти своје, тако и наспрам ученика и осталих органа, који у гимназији мање или више утицаја имају.

§ 203. Претпостављена власт професорским телма гимназ. Н. Садске и Карловачке јесу дотични патронат, и само преко овог стоје професорска тела у саобраштају са државним властима.

§ 204. Као обвезна правила за тела професорска одређују се привремено — док сабор у том погледу недонесе сталне мере она иста, која важе и за професоре на државним гимназијама и која су обележена у организационом нацрту 1849. заједно са осталим наредбама, која поједина одређења у истом нацрту измењују или допуњују, — у колико иста правила значај вероисповедно — народан положај самоуправан речених гимназија не вређају.

§ 205. Непосредна управа гимназије јест у тела професорског, које то право преко једног члана свог извршује. Професорско тело бира једнога из своје средине за управитеља на три године, а патронат истога потврђује и у звањује уводи.

§ 206. Управитељем гимназ. може само онај члан професорског тела бити, који је прописани професорски испит положио.

§ 207. Професоре гимн. Н. Садске и Карловачке бирају по припадајућем им праву дотични патронати.

§ 208. При попуњавању професорског места достављају патронати молбе проситеља пред избор професорском телу: да оно своје мњење о саопштеним му компетентима изрази.

§ 209. Професор прави може бити само онај, који је законом прописани испит положио; а и за суплента може бити само онај постављен, који је слушао науке на филозофском факултету, или бар ма на ком другом факултету.

§ 210. У седницама патроната учествује свагда са гласом убавести дотични управитељ гимназије, кад се већа о дисциплини и о предметима који у делокруг професорског збора спадају.

(Наставиће се.)

WWW.UNILIB.BS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Земљопис у основној школи.

написао **Ђорђе Петровић**, учитељ.

Земљопис у наставној основи.

(Свршетак).

Из свега гореизложенога морамо доћи до закључка, да земљопис у основној школи има да служи васпитну сврху и долази по важности својој упоредо са науком вере, српским језиком и повесницом. Шта више, ова грана науке има практичну вредност, јер даје онај материјал, који данашњи напредан човек мора знати са естетског, просветног, социјалног, економског и политичког гледишта. Да би земљопис у наставном плану заузео место, које му припада, има да се концентрише — у горњим разредима, — са повесницом, природописом и уставом и да једни друге допуњују. Онај први део земљописа у III. разреду о основним појмовима, треба да се пренесе у II. р. у вези са очигледном наставом, у краћим, али јасним потезима. У III. р. после поновљеног градива из II. р. да се почне са родним местом, срезом, жупанијом и да се дода још подела Угарске: велика и мала угарска равница, северозападни, североисточни и југоисточни Карпати, Задунавље, Краљевина Хрватска и Славонија и угарско приморје. Целина: Угарска Краљевина, Угарска као једна целина.

Спомоћна средства:

1. мапе,
2. дечији атлас,
3. школски излети, о чему би се имале водити кратке белешке,
4. слике зграда, вароши, покрајина, домаћих животиња, биља и т. д.
5. природни производи, који имају да служе за очигледност,
6. цртање, које мора бити јасно, а цртежи да имају боје, које су и на мапи; и то:
  1. Планине су загасите боје,
  2. долине зелене а равнице отворено плаве,
  3. језера, канали, реке означују се црном бојом,
  4. места, села и градови црн круг,
  5. жељезнице црвене пруге или испрекидане црте црне боје, и
  6. границе жупанија разноврне боје, а државе једна боја,

Горњим градивом у III. разреду био би дат скелет наше домовине, који би био основа за IV. разред.

у IV. разреду:

1. Краљевина Угарска: Како је већ у трећем разреду синтетичним начином обрађена и заоквирена краљевина Угарска, овде у IV. раз. има сада да се употреби аналитичан начин, јер из добивене целине треба сада да аналишемо на 7 делова, а ове на жупаније. Код сваког дела појединце, а после у целости имамо ово на уму: 1. Клима, утицај климе на земљоделство, воћарство, и т. д. Поједине врсте земљорадње: ораница, усеви на њој, баштованство, и т. д.

2. Трговина, врсте трговине и значај њен за економију и друге гране.

3. Саобраћајна средства и значај њихов по развитаку трговине, занатлијства и т. д. Врсте заната.

4. Просвета, знаменитији историјски догађаји.

5. Вероисповести и народности.

6. Основни појмови политичког земљописа у вези са основним појмовима устава.

II.

Синтетичним начином:

Суседне државе Угарске, па даље све европске државе. Појам Европе као целине. Затим остали делови света и напоследку појам о земаљској кугли. — Тако би се у IV. разр. створио појам о целини земље, као небеском телу.

Настава у земљопису треба да ученике оспособи, да стечено знање могу употребити за живот. Стога већ у овом разреду треба да уче о управи општина, земље и државе. Говорићемо дечијим језиком: н. пр. шта има да ради краљ, кога помаже у раду његову, од куд му новац за издржавање силне војске, чиновништво, за градњу путева, жељезница и т. д.

Земљописна настава располаже толиком количином градива, да може јако да заинтересује, али само онда, ако је очигледна, и учитељ може бити сигуран, да ће његови ученици с радошћу чекати сваки сат земљописне наставе.

Помоћна средства да су иста, као и у III. р. само у проширеном смислу, али, како се овде говори и ради о народима, пределима, животињама, биљу, природним произ-

водима, градовима, и т. д. које је тешко очигледно представити, стога овде морају добити важно место земљописне слике, које имају да замењују природу. У новије доба су почели да увађају у школу слике на скинотикону, на коме се у разним облицима и у природним бојама износи пред децу гореозначено градиво а износи се у облику путовања по појединим крајевима наше домовине, па и иноземства. Све оно, што су досада деца из књиге читала и што није говорено о планинама, шумама и изворима, о царству биља, о пределима, и т. д. то све би се на очигледан начин имало да надопуни сликама и скинотиконом, што би свакако било од веће и трајније вредности, него што је била досадања настава. Материјалне жртве за све потребе имале би црквене општине да поднесу-

У V. и VI. разреду после понављања градива из IV. разр. — домовински земљопис имао би се довести у везу са историјом, уставом и природописом, — а пет делова света у првој половини школске године имали би да се обраде опширније.

Друге половине природописно физикални и математски земљопис.

I.

Из природописно — физикалног земљописа:

1. Суве земље: равнице, долине, брегови, планине.

2. Воде: живе или текуће воде; мртве воде, мора, слатка или речна, слана или морска вода. Вода у ваздушасту стању: пара, магла, облак; роса, киша. Вода у чврсту стању: лед, снег, мраз, иње, цигани.

3. О ваздуху, ваздушан притисак, струје и ветрови.

4. Слојеви земљине коре, унутарњост земље.

5. Распрострањеност биља и животиња на земљи.

6. Раса људи: кавкаска или бела раса, монголека или жута, црна раса, аустралијска и индијска раса.

II.

Из математског земљописа:

О земљи као небеском телу или о звездама и осталим небеским телима.

1. Небески свод, обзор, главне и споредне стране света.

2. Наша земља као небеско тело.

3. Облик земље.

4. Окретање земље (дан и ноћ).

5. Кретање земље око сунца (годишња доба).

6. О месецу.

7. Помрачење земље, помрачење месеца.

8. О сунцу.

9. Репатице.

10. Метеори.

11. Непомичне звезде.

Према овакој подели градива имала би са наставна основа изменути, учила у духу напред изложеним начелима саставити.

Из целог гореизложеног произилази, да дете треба да појми земљину слику као целину. Има да се обради општи земљопис, а азбука у земљопису, према Дистервегову захтеву, треба да је познавање појава о сунцу месецу, звездама, и у опште о небеским телима. Једном речи у основној школи треба дати земљопису оно место које му припада, да би се у њој све земљописне гране могле обратити — што данас није случај.

Знам да ће упасти у очи, да, док градиво у III. р. по моме предлогу има да се обрађује синтетичним, у IV. р. аналитичким а у V. и VI. р. прелазим поново на синтетичан начин. То је истина, али ја сам то из принципа радио и доказаћу, да синтетичан и аналитичан начин има према природи ствари да се примењује. На име, наука о земљопису састоји се из појединости, које у органској вези једно с другим чине целину. Из тога произилази, да се градиво саставља према природном склопу земљописних слика. Појам тих слика је растељив. Ја могу узети за једну земљописну слику целу Угарску, а могу узети и само велику угарску равницу. Дакле ово мора имати извесне принципе у основној школи.

Научењак — географ, када проучава које градиво, узима баш обратан правац, него што је одомаћен у основној школи.

За оваку штудију научењака вели Рацел ово:

„Земља је једна органска целина. Прво се мора разматрати целина а тек затим наступа анализовање; јер сватање целине зависи од оцене појединости“.

Тако може то да буде код научењака, који располаже извесном количином знања, те из целине проналази појединости. У основ-

ној школи је то у много случајева обратно. Ево шта вели Раџел о томе: „Ученик мора упознати целину и у оквиру целине самосталне поједине индивидуалности. Сама земља је једно мозаик — дело, а цела земљописна настава је мозаик — рад, земљописна метода.

Појединости морају припомоћи и допринети, да разумемо целину.“ Даље каже: „Географски метод често мења индуктиван са дедуктивним правцем; он често напушта анализирање и прелази у синтетичан начин; дакле прво појединости, па онда склапање у целину“. — Овог начела сам се и ја држао.

Када дакле хоћемо да у нашој школи дамо земљопису оно место, које му припада и када будемо удовољили захтевима Дистервега, у погледу крајњег циља обраде земљописа у основној школи, осим горинзложених начела, морамо поставити и ове захтеве:

1. Да се земљописној настави у оквиру концентрације са осталим сродним предметима даде већи број часова, а основни земљописни предпјовми да се обраде у II. р. у оквиру очигледне наставе.

2. У III. р. да се ради синтетичким начином о нашој домовини даде скелет и предспрема за IV. р.

3. У IV. разр. да се аналитичким начином обради наша домовина, у гореозначеном правцу, са горе проширеним градивом и спомоћним средствима. Затим Европа, пет делова света, земља као небеско тело.

4. V. и VI. р. физикални и математски земљопис.

НОВО СТАЊЕ СРПСКИХ ОСНОВНИХ ШКОЛА И УЧИТЕЉА У ТУРСКОЈ ЦАРЕВИНИ.

(Наставак.)

V. Наставници.

Члан 24. Ко може бити наставник народних школа, које врсте и какве ће они имати плате уредиће се засебним правилником.

Ради усавршавања наставника како научног тако и практичног могу се отворити преко школског распуста нарочити течајеви, у којима ће наставници средњих школа и старији наставници народних школа држати предавања по плану и програму који надлежна просветна власт одреди. Где ће се држати

ти течаји, који ће их учитељи слушати, као и који ће наставници у њима предавати, одредиће просветна власт.

Члан 25. Учитељски распоред правичне просветна врховна власт у споразуму с епархијским одборима на месец дана пред почетак школске године.¹⁾

Члан 26. Наставници основних школа дужни су:

1) долазити редовно у школу и васпитавати децу према педагошким правилима и предавати наставне предмете према прописаним, упутствима и уџбеницима;

2) оцењивати савесно и правилно успех и владање ученика у одређено време;

3) водити децу у цркву где су учитељи дужни певати недељом и празником;

4) извештавати на време родитеље или старатеље и школски одбор о изостанцима ученика од школе;

5) водити књиге: оцена, изостанка и казни ђачких, забележака о способностима појединих ученика и дневник рада (види приложене формуларе);

6) Чувати поверене им школске ствари, а нарочито школски намештај, наставна учила, школску књижницу, школску архиву, писаћи и цртаћи материјал и материјал за ручни рад, за које ствари они и материјално одговарају;

7) учествовати у раду учитељског већа и помагати рад општине у којој ће узимати учешћа у колико је то предвиђено општинском уредбом и у колико се то од њих буде тражило;²⁾

8) суделовање у раду рејонског учитељског збора;

9) походити научне и практичне учитељске течаје, кад се на њих позову;

10) Учествовати у школским екскурзијама и свечаностима;

11) потпомагати просветне, културне и националне установе, које имају везе са школом (рад на оснивању читаоница, књижница за народ, гимнастичких друштава, певачких друштава и т. д.);

12) владати се у служби и ван ње како то доликује образованим људима и њиховом позиву.

¹⁾ „Објавити на месец раније“ — а не „направити“.
— С. Уч. Удр.

²⁾ „У колико се то од њих буде тражило“, ово да отпадне. — С. Уч. Удр.

Члан 27. Наставник може оставити учитељску службу само онда, кад му врховна просветна власт уважи оставку. У противном случају неће му се рачунати године службе, ако би се опет вратио у службу.

Ако наставник без одобрења и без дозвољено оправдања изостане од своје дужности 7 дана у месту или 10 дана ван места рада или ако не оде на нову дужност за 15 дана од дана саопштена му постављања или премештаја, сматра се да је оставио учитељску службу и његово се место оглашава за упражњено.

Врховна просветна власт може дати наставницима у току једне школске године највише два месеца одсуства. Уз молбу за одсуство због болести треба поднети и лекарско уверење.

Одсуство дуже од два месеца даваће врховна просветна власт само по уверењу лекарске комисије од два или више лекара, која она сама и саставља.

Удаљавање из отаџбине мора у сваком случају да одобри врховна просветна власт.¹⁾

Члан 28. Владање учитеља, учитељица и њихов рад оцењују надзорници. Рад се оцењује оценом: одличан, похвалан и неповољан. Надзорници воде оцене у школску уписницу и службене листове, убележавајући у њих и остале потребне податке као: правилност школског рада, марљивост и савесност у вршењу службе; успех у васпитању и настави, узроке неуспеха у раду на књижевним и културним установама и владање у породици,²⁾ и друштву, премештаје, повишице, одсуства дужа од 10 дана и т. д.

Година у којој је наставник добио оцену неповољан, неће се рачунати за периодску повишицу плате.

Противу неповољне оцене рада може се учитељ жалити врховној просветној власти преко свога управитеља у року од 15 дана. Врховна просветна власт може наредити поновни преглед и одредити лице за то. Ако

¹⁾ Овде додати нову алинеју; „Велики школски распуст учитељ-ца може провести где нађе за сходно, али је дужан-а о томе известити своју претпостављену власт.“ — С. Уч. Удр.

²⁾ „Не би требало дати надзорницима право да могу давати и бележити оцену и из владања учитељева у породици, као нецелиходну.“

оцена не буде поправљена, учитељ плаћа сав трошак око овога другог прегледа.¹⁾

Члан 29. Надзорници који се огреше о своје дужности казне се:

опоменом, укором, губитком плате од три дана до три месеца, премештајем у друго место без накнаде селидбених трошкова, отпустом из службе без губитка стечених права у случају повратка у службу: отпустом из службе с губитком неких или свих стечених права.

Казне се одређују према величини кривице, према околностима које олакшавају или отежавају кривицу и према томе да ли се наставник казни први пут или се казна понавља.

Ни једна се казна не може изрећи док се кривица потпуно не извиди и док се наставник писмено не саслуша.

Члан 30. Опоменом, укором, губитком плате до 5 дана може казнити учитеље-ице и управитељ. Истим казнама и губитком плате до 15 дана кажњава учитеље надзорник, веће казне од ових наредиће врховна просветна власт и на основу реферата претпостављене власти окривљенога.

У року од 15 дана може се наставник жалити надзорнику противу казне коју је изрекао управитељ, а врховној просветној власти противу казне, коју је изрекао надзорник.

Члан 31. Кривице наставника извиђају управитељи или школски надзорници у случајевима школске природе, иначе то бива редовним путем преко земаљских судова.

Члан 32. Наставник може бити кажњен премештајем у друго које место ако добије два пута²⁾ неповољну оцену раду. Тада не добија накнаду на селидбене трошкове.³⁾

Члан 33. Ако се наставник који је један пут кажњен: опоменом, укором или губитком плате до 15 дана у току од три године после тога ни у чем не огреши о своје дужности, сматра се као да није ни кажњен.

Наставник, који је један пут отпуштен из службе, може се опет вратити у службу.

¹⁾ „Дати учитељу право, да на његов захтев врховна просветна власт увек наређује поновни преглед рада и одређује за то комисију од два лица.“ — С. Уч. Удр.

²⁾ Додати: „узастопце“. — С. Уч. Удр.

³⁾ Ове су године два учитеља премештена у другу каву бев права на путни трошак. Ревизије није било, према томе није могло бити ни слабе оцене. И да је било, па ипак је требало још једну да добију на тек онда да следује премештај. Тек да се не заборави стари занат! Ико.

(Свршиће се.)

Учитељство.

Удате учитељице. Учитељице у Белгији, Енглеској, Француској, Финској, Италији и Сједињеним државама смеју се удавати. У Швајцарској је дозвољено учитељицама удавање у кантонима Берн, Женева, Нејенбург и Вандт. У Галицији, Штајерској и Крањској смеју се учитељице удавати уз дозволу школ. власти. У Далмацији и Шлезиви не постоје у том погледу никаква одређења; а у другим круновинама са удајом престаје бити учитељица. У Угарској уживају учитељице исту слободу као и учитељи. У Енглеској је чинен покушај, да удате женске не смеју учитељевати. Учитељство града Лондона најенергичније је устало против тог покушаја и до сад није ништа учињено што би скучавало слободу удаје учитељица.

У Француској су $\frac{1}{3}$ учитељица удате, у Енглеској $\frac{1}{6}$. У Финској у варошима је 6% у селима 4% у Берпу 6% удатих од којих су већина удате за учитеље, у Амстердаму 30%. У Бечу је било 1900 године 28.2% удатих, 4.6% удових и 0.7% судским путем развенчаних. У целој Аустрији било је 2014 удатих учитељица од којих 751 није имале деце, 861 по једно или двоје деце, 298 троје до четворо деце, 100 њих по 5 до 8 деце, њих 4 су имале више од 8 деце.

Одређења о допусту пре и после порођаја су у појединим државама различита. У Аустрији је одређен допуст од 6 седмица пре и 6 седмица после порођаја. У Угарској нема законом одређеног времена, али је уобичајено и наредбеним путем одређен допуст од 6 седмица. У Француској су учитељице имале 2 месеца и до скоро су оне плаћале замену, али је ове године укинута то одређење и наређено, да учитељице не плаћају замену. У Италији имају 40 дана допуста. У Енглеској добијају учитељице пре порођаја 4 сед. допуста, а после порођаја 13 седмица. За првих 8 седмица добијају пуну плату, за идућих 9 седмица добијају половину плате.

М. Б.

„Ако је човек најплеменитији и најодличнији створ, онда је и васпитавање човека најплеменитији и најодличнији рад“
J. Büel.

Практичне обраде.

Сова

Лекција из природописа.

I. Припрема: Међу животињама има и таквих, које људи прогоне, јер им није позната корист од њих. Именуј такве слабо познате пријатеље људи! (Кртина, јеж, лисица, слепи миш итд.) И једну врло корисну птицу, у неким пределима непромишљени људи убијају и за страшило истичу. Коју птицу мислим ја? (Сову.)

II. Циљ: Данас ћемо посматрати сову.

III. Обрада: а. Сову сте зацело већ сви видели. Где живи она код нас? (На торњу.) Ту живи. Какво нарочито гњездо она не гради. Своја јаја снесе без подлоге у рупе од зидова и излеже их. Можда је који од вас дању већ био на торњу и том приликом видео сову. На ком је месту стојала на торњу? (Стојала је на једној греди.) Шта је радила ту? (Снавала је.) Кад дакле она спава? (Дању.) Кад иде у лов? (Ноћу.) У које се животиње зато убраја? (У ноћне грабљиве птице.) Сан јој је врло лак. Шта ради, кад јој се дању когод приближи? (Зине па дотичнога јако, подиже паизменце ноге у вис и почне се кривити.) Шта ради, кад приметити опасност? (Брзо одлети са крештањем.)

Збирање: Пазите, шта смо све казали за сову? Сова живи обично на торњу. Дању спава. Приближи ли јој се когод, зине јако на њега, диже паизменце ноге у вис и криви се. Примети ли опасност, брзо одлети са крештањем.

б. Шта вам се нарочито допало на сови? (Има велико, бело лице.) У које птице спада сова? (У грабљиве птице). За грабеж јој је тело врло згодно удешено. Каквог јој је облика кљун? (Кукасто савијен.) За чега је због тога згодан? (За чврсто држање и рашчупавање пљена.) Шта има на прстима? (Оштре нокте.) На што су јој? (Да држи пљен.) Сова зарје своје оштре нокте у леђа или у главу каквог пацова или миша и убије их. Какво јој је перје? (Меко и рејаво.) То је за њу врло важно. Шта не проузрокује њено летење, кад јој је перје тако меко и рејаво? (Не проузрокује шушкање.) Зато је мишић често и не примети, док га она не пограби. Сова има и врло фини слух. Шта

за то примети она већ на извесној даљини? (Шушкање миша у трави или у слами.) Па и очи су јој изврсно изоштрене. Кад иде у лов? (Ноћу.) За то јој је. Бог дао добре очи. Велике су, како би у мраку могле што већма видети. (Сетите се мачке, која тако исто ноћу лови.) Зеница се мора да рашири.

Збирање: Реци укратко, како је удешено тело у сове за лов. (Кљун јој је кукасто савијен зато је згодап за чврсто држање и рашчупавање пљена. На ногама има оштре нокте. Нокти јој требају за хватање и убијање пљена. Перје јој је меко и рејаво и не проузрокује у летењу шушкање. Зато може неприметно за својим пљеном да се довуче. Има фини слух, са којим шушкање миша у трави већ из далека примети. Очи су јој тако удешене да може у мраку добро видети.

в. Сова је једна врло корисна птица. Шта треба она у великом броју? (Многе мишеве и пацове.) Да, једна сова више истреби мишева и пацова, него најбоља мачка. Она истреби и многе мајске зарезнике („кокице“). Па како треба према сови поступати, кад је она тако корисна? (Треба је чувати и штитити.) На жалост, то није увек тако. Многи људи убијају сову, а то је грдна штета.

Збирање: Какву корист имамо од сове? (Сова је врло корисна птица, јер треба пацове, мишеве и мајске зарезнике. Треба за то сви да је чувамо.

IV. Закључно збирање: Пазите, шта смо све казали о сови? (Сова живи обично на торњу и т. д.) У које птице спада? (У птице грабљивице.) Реци, како јој је тело удешено за лов. (Кљун је у сове кукасто савијен и т. д.) Пазите, шта смо рекли о користи сове? (Сова је врло корисна птица и т. д.)

Прим. Из закључног збирања изведе се неки мали састав. Тај би изгледао отприлике овако:

С о в а.

Сова живи обично на торњу. Али гнездо не гради. Своја јаја снесе без подлоге у рупу од зида и излеже их. Дању стоји обично на греди и спава. Сан јој је врло лак. Приближи ли јој се когод, избечи се на њега, подиже наизменце ноге у вис и криви се. Примети ли опасност, то одлети брзо са кре-

штањем. Сова је ноћна птица грабљивица. За лов јој је тело изврсно удешено. Кљун јој је кукасто савијен и служи за снажно држање и рашчупавање пљена. Оштре нокте на ногама треба за хватање и убијање пљена. Њено меко и рејаво перје не проузрокује у летењу никакво шушкање, с тога се неприметно привуче своме пљену. Због свога финог слуха примети већ из далека шушкање миша у трави. Њене су очи тако удешене, да може добро у мраку видети. Корист је од сове врло велика, јер она треба многе пацове, мишеве и мајске зарезнике.

По немачком **Т. Костић.**

Б Е Л Е Ш К Е.

Забавиља за Трст. Српска општина у Трсту отвара 1. марта 1911. дјечије забавиште по узору Момпианових Асила (Киндерхајм). Плата за прву годину 1200 К. и објед са дјецом. Рок натјечају 10. феб. по ст. кал. — Изабрана забавиља имаће прилике да у сличним тршћанским забавиштима добије пужна унутства.

Према раду и успјеху плата ће се вриједној забавиљи и повисити. — Првенство имају музикалне. Обратити се на:

Srpsku Opštinu, Trieste via Campanile 12

Дар учитељском дому у Београду. Насљедник престола у Србији Краљевић Александар, дао је за подизање учитељског дома, као први свој прилог 300 динара, а обећао је да ће и даље помоћи ову племениту установу. Кад се с највишег места указује така пажња тој племенитој учитељској установи, шириће се такав утицај и по другим друштвеним редовима.

Учитељски дом у Београду саграђен је и покривен; до августа о. г. биће потпуно готов и о скупштини учитељској свечано осветљен. Са целокупним намештајем, инсталацијом водовода, осветљења и огрева, канализације и калдрме, стаће око 200.000 динара без земљишта. Земљиште износи 2000 кв. м. Од тога је 1000 м. добило учит. удружење на дар од београдске општине, а 1000 м. платило је у пола цене, по 15 дин. кв. м.

Учитељско вече. Ради међусобног већег упознавања и неговања колегијалне љубави, сомборско учитељство без разлике народности

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

приредило је 5. фебруара по нов. к. пријатељско вече на које су позвани учитељи, учитељице, забавиље, професори учитељских, грађанских и виших девојачких школа. Покретач је ове идеје кр. жуп. шк. надзорник Јован Фараго. У програм је узета свирка, певање и декламовање. Састанак је иснао на опште задовољство.

Учит. удружење лужичких Срба учитеља у Будишину зове се *Swobodne zjednoceinstvo katolskich uciteljow serbskeje Lužicy*. Оно је славило у септембру 1910. своју 25 годишњицу. Основано је 1885. год. и задаћа му је била да сдружи лужичке Србе учитеље католичке и евангеличке вероисповести, по евангелички учитељи нису ступили у удружење.

Нови школски закон у Румунији. Министар просвете Харст поднео је сабору нов законски предлог о школама, по коме су црквене дужности потпуно одељене од школских, тако да се учитељу чак и не дозвољава вршење појачке дужности у цркви. („Uj Korszak“). Доиста је већ крајње време и било, да се са учитељских и онако већ наставом заморених плућа скине, бар појачка дужност, коју школ. настава мора скупо да плати. Што учитељ више мора да поји у цркви, тим мање може у школи да ради, јер и плући треба одмора, да не би услугу коначно отказала. — Нови школски закон у Румунији стоји на модерној основи.

Спомен К. Д. Ушинском. (1824—1870) Руско учитељство прославило је јануара о. г. 25 годишњицу од смрти великог педагога Константина Димитријевића Ушинског, који је поред Толстоја најзначајнији руски просветитељ, психолог и писац знаменитих читанака за грађанске школе.

Излет чешких учитеља. Заједница чешких учитељских удружења приређује о великом школском одмору излет на словенски југ. У програм путовања узета је ова линија: Солноград — Трет — Бенатки — Пула — Опатија — Река — Задар — Раб — Спљет — Дубровник — Котор — Црна Гора — Мостар — Сарајево — Бањалука — Јајце и т. д. и разне споредне линије. Поближе обавештаје даје у нарочитој књијци. Пријаве прима Адолф Обет, учитељ, Праг, 353. II. Dittrichova ul. č. 3.

Народносне школе у Угарској. Чески лист „Věstnik jednot učitelství“ доноси белешку да

међу немађарским школама у Угарској има 2439 румунских школа (на 3¹/₄ милијуна Румуна), 467 словачких (на 2 мил. Словака), 66 русинских (на 400.000 Русина), 451 немачка (на 2 мил. Немаца), 11 талијанских (на 20.000 Талијана) и 1 хрватска (на 300.000 Хрвата). Но не доноси да има 459 српских вероисповедних школа.

Русински учитељи у Буковини. У Буковини ће се с пролећа обавити избори за тамошњи сабор. Буковинско учитељство јако се заузело да при кандидацији посланика буде заступљен и учитељски staleж. У идућем саборском заседању решаваће се веома важна разна школска питања, а при том раду потребно је да буду заступљени и практични учитељи.

Macierz Slaska, удружење за издржавање пољских школа у Шлеској, постоји већ 24 године и учинило је много за пољске школе у Шлеској. Сад издржава реалну гимназију у Орлову, грађанску школу за дечаке у Тешину, 7 народних школа са 1667 деце, 7 чувалишта са 384 деце. Месних одбора има 41 са 3162 члана, који издржавају 23 читалонице и 26 књијница. Год. 1909. било је примање Матице 125.000 К, а издавање 183.000 К. Из Шлезиије примила је равно толико прилога као из целе Пољске. Ове године основаће Матица женску грађанску школу у Тешину, народну школу у Петрвалду и чувалиште у Порубу. Израдиће план за оснивање школа и за просветни рад у Шлеској. Осим овог друштва, ради на оснивању школа и „Towarzystwo Skoly Ludowej“ и рад тај напредује тамо сваке године све боље. Тако ће Пољаци имати ове године већ четири грађанске школе у Шлеској.

Зближење учитељства пољског и украјинског (русинског) у Галицији. Пољаци и Украјинци у Галицији воде огорчен бој међусобом. Учитељство њихово пошло је сад бољим путем. Недавно је одржан збор у Збаражу после којег су приредили заједничку забаву у соколској дворани и веома ердачно се понашали међусобно. На зближењу овом највише ради Станислав Новак, садашњи председник Савеза словенског учитељства у Аустрији.

Школе и клерикалство у Белгији. Од обвезне деца за школу иде једва 20%, а 80% или слабо или никако. Међу 12.000 војника

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

њих 1610 не знају читати ни писати, а 709 не знају писати. Кад се сравни број неписмених у Белгији и по другим земљама излази овај преглед: У Немачкој на 1000 рекрута има 0.7, у Швајцарској 20, у Холандији 23, у Енглеској 27, у Француској 46, а у Белгији 101.

Учитељ — уметник у гладовању. За учитеље владају још и сад азијатске прилике, али се те ипак и народу освете. Црквена општина у Лапујто-у од 1908. године променула је 3 учитеља, јер ни један није био вештак у гладовању. 1910. године пак нађе се прави вештак у гладовању. Фебруара буде постављен за привременог, а 20. јуна за сталног изабран, уз обећање, да ће са државном припомоћи имати год. 1000 круна плате. Но државна припомоћ не стиже још ни данас. Цркв. општина осигурала му је годишње 542 круне али и од овог за 8 месеци добио је само 334 круне (42 К. месечно), дакле за 28 круна мање него што му припада и то са највећом натегом и мољакањем. 50 круна добија цркв. општина од политичне на издржавање учитеља, али верни овај новац употребише на оправку цркве, а учитељ нека чека. Учитељ је још морао из своје малене платице да набави пи-

саћи прибор, штице, табле, записнике и друге ствари, само да настава не трпи уштрба. Па како је могао све то спровести? Наравно гладовањем и прављењем дуга. Учитељ је више љубави имао за општинску децу, него њихови родитељи спрема њега, јер су га пустили да гладује.

Да је учитељ своју вештину у гладовању показивао, место што је децу учио, сигурно би боље прошао и не би морао пискарати и мољакати жупан, управни одбор, на жупан, школ. надзорника, вероисповедне власти и на крају и самог министра, да му помогну. И таког учитеља — немојте се чудити — ни од куда ни одговором не удостојише. („Уј К.“) Тако несносно стање могу да трпе још једино учитељи, јер данас се већ и најобичнији радници организују и не даду се тлачити.

И још могу да дижу читаву хајку на учитеље неке натурене, жалосне вође народне да учитељство хоће да се отме, да узурпира себи право, које народу припада. Праве читаву буну у народу са протестима против нацрта за нову школ. уредбу, а не виде жалосна им мајка, да се учитељство — на жалост — само за бољитак школе и својих човечанских права мора да бори.

П О З И В.

Поштовану господу чланове Учитељског Деоничарског Друштва „Натошевића“ у Новом Саду позивамо овим учтиво у

IV. редовну скупштину

која ће се одржати у Новом Саду у четвртак 17. фебруара, 2. марта 1911. год. у 10 сати пре подне у заводском локалу. (Ђурчинска улица број 26.).*)

ДНЕВНИ РЕД:

1. Оверење присутних чланова.
2. Извештај Управног Одбора о друштвеном пословању у 1910.
3. Поднашање закључног рачуна за 1910.
4. Извештај Надзорног Одбора.
5. Предлог Управног Одбора о подели чистог добитка.
6. Давање разрешнице Управном и Надзорном Одбору.
7. Избор два члана у Управни Одбор.
8. Избор Надзорног Одбора.
9. Предлог Управног и Надзорног одбора о резервним фондовима.
10. Евентуални предлози.
11. Избор три скупштинара за оверење скупштинског записника.

У Новом Саду, 2. 15. фебруара 1911.

Управни одбор.

*) Деоничари имају своје деонице депоновати на 8 дана пре скупштине у заводу „Натошевића.“

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ЗАКЉУЧНИ Учитељског Деоничарског Друштва за пословну Рачун изравнања

И М О В И Н А	К	п	К	п
Благајница			2611	55
Менице			79349	34
Хартије од вредности			1590	—
Дужници			3477	13
Намештај и прибор			328	65
Кауција			1680	—
Оснивачки трошкови:				
пренос из 1909. г.	341	35		
по одбитку 20%	170	66	170	69
Преносна ставка			100	—
Заводеза кућа			63907	46
Књижара:				
Имовна књижаре			110443	67
Штампарија:				
Имовина штампарије			55499	28
			319087	77

Рачун губитка и добитка

Р А С Х О Д И	К	п	К	п
Кamate:				
од улога	1812	75		
на ресеконтоване менице	475	03	6227	73
Трошкови:				
канцелариски трошкови,			1362	18
Плате:			80	—
Државни горез и варошки прирез			620	06
Порез на камату од улога на штедњу			580	91
Отпис од оснивачких трошкова			170	66
Отпис од сумњивих потраживања			333	64
Књижара:				
укупни расходи у 1910. год.			29057	12
Штампарија:				
укупни расходи у 1910. год.			43639	30
Добитак новчаног посела:				
чист добитак за поделу 1910 год.	4099	70		
Добитак књижаре:				
чист добитак књижаре у 1910. (у смислу скупштине одлуке уноси се у резервни фонд књижаре)	3858	38		
Добитак штампарије:				
чист добитак штампарије у 1910. г. (у смислу скупштине одлуке уноси се у резервни фонд штампарије)	1004	17	8962	25
			91804	90

ТАНАСИЈЕ КОСТИЋ,
благајник.

ЛАЗАР ВУКОТИЋ,

АРКАДИЈЕ МАРКОВИЋ,

БОРЂЕ ГАЈИН,

У Новом Саду
МИТА
председник

УПРАВНИ
МИЛАН БУРИЧИЋ,

НАДЗОРНИ
ДР. ВЕСЕЛИН

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

РАЧУН

„НАТОШЕВИЋА“ у Новом Саду

1910. годину.

31. децембра 1910.

ДУГ	К	П	К	П
Главница: 1000 ком. деоница по 50 круна			50000	—
Резервни фонд			872	49
Призрени резервни фонд деоничара			7333	16
Улог на штедњу			134510	54
Менице у реесконту			9464	—
Веровници			2471	92
Полагачи кауција			1680	—
Преносна камата			456	27
Неисплаћени купони бр. 3			430	—
Зајам на заводску кућу			34599	90
Књижара :				
Резервни фонд књижаре			37326	—
Друга дуговања књижаре			5984	95
Штампарнија :				
Резервни фонд штампарије			18983	88
Друга дуговања штампарије			5812	41
Добитак новчаног посла : чист добитак за поделу у 1910. год.	4099	70		
Добитак књижаре : чист добитак књижаре у 1910. г. (у смислу скупштинске одлуке уноси се у резервни фонд књижаре)	3858	38		
Добитак штампарије : чист добитак у 1910. г. (у смислу скупштинске одлуке уноси се у резервни фонд штампарије)	1004	17	8962	25
			319087	77

31. децембра 1910.

ПРИХОДИ	К	П	К	П
Камате :				
од есконтованих меница	5107	65		
по текућем рачуну	8193	72		
затезне камате	14	55	13715	92
Провизија			504	01
Преписнина од деоница			35	—
Књижара :				
укупни приходи у 1910. год.			32915	50
Штампарнија :				
укупни приходи у 1910. год.			44634	47
			91804	90

31. децембра 1910.

БОРЂЕВИЋ,
Управног Одбора.

ОДБОР :
МИЛАН КАЛУЂЕРСКИ,

БОКА МИХАЈЛОВИЋ,

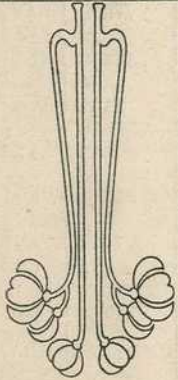
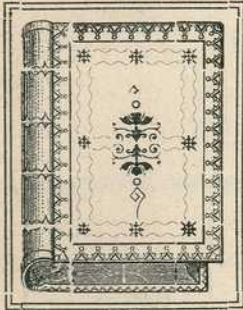
КОСТА ПЕШИЋ,

ОДБОР :
ЂИСАЛОВИЋ,

ДР. ЖАРКО КОВАЧЕВИЋ,

БОРЂЕ ШИЛИЋ,
књиговођа.

КЊИГОВЕЗАЦ И ПРОИЗВАЂАЧ

≡ КАРТОНА ≡

ДОМИЊИК БАРТ

НОВИ САД, Зрињи Илона улица број 15,

стално имаде на стоваришту трговачких књига као и осталих за разне забелешке у свакој величини, кутија за женске шешире од 80 ф., поштанских и кројачких кутија од 50 ф. на више, које су практичније од кофера, јер су лакше и врло јаке. Картона на захтев по мери. Наручбине са стране прима и поштом их отправља брзо и јефтино. Повез књига најмодерније извађа, на захтев шаље мустре у куће, и претрима све у ову струку спадајуће галантериске послове, које најтачније под гаранцијом извађа.

Препоручује се штованој публици, молећи за што обилније наручбине.

Стоваришће намештаја

Менрат Л. и Син.

НОВИ САД, ул. Кошут Лајоша 46—48.

У новосаграђеној модерној згради
има највећи избор сваковременог

НАМЕШТАЈА.

Стално има изложбу потпуно намештених соба.

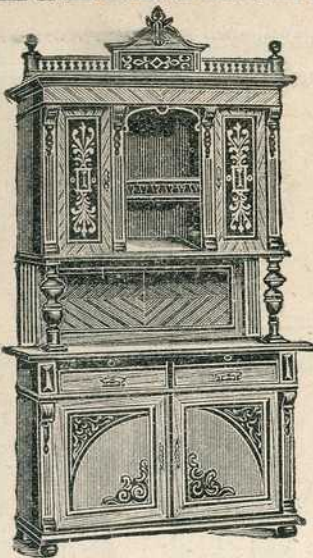
Опрема за удаваче у свима ценама.

Основано 1843. г.

Телефон бр. 87.

Велики избор тепиха, завеса и застирача и свих ствари за намештај.

1—20

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2 — динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и претплата пишу се на: **Уредништво „Школског Гласника“, Нови Сад (Ujvidék, Hongrie).**

Издаје: Бока Михајловић, учитељ.

Одговорни уредник: Гавра Поповић, умир. учитељ.